

A N K K A A

J A A N I M A A T I O T A

HARTO HÄNNINEN

Hollywoodin kirjeenvaihtajamme Jukka Murtosaari palasi lokakuussa kotimaahan.

Murtosaari

Kaksi ja puoli vuotta vierähti Sindbad-animaation parissa ja

palasi

sivutuotteena syntyi nivaska sarjakuvalehtien kansia Disneylle.

jalat

Itse hän ei näe työssään glamouria, mutta

maassa

kiinnostavia kokemuksia kertyi sitäkin runsaammin.

maailmalta

R eilussa kahdessa vuodessa Jukka Murtosaari (s.1963) ehti tehdä enemmän kuin moni eläessään. Frank Filmsin animaatioprojekti imaisi miehen Yhdysvaltoihin, missä työtä olisi riittänyt enemmän kuin ehti tehdä.

Jukan kertoman mukaan amerikkalaisessa systeemissä pääsee hyvin eteenpäin, jos vain halua ja tarmoa riittää. Töitä olisi sarjakuvan ja elokuvan saralla vaikka kuinka: luonnostelijana, värittäjänä, kansitaitelijana, storyboard-artistina. Jukan kohdalla kaikki alkoi siitä, kun huhuttiin kokopitkästä kotimaisesta animaatioelokuvasta.

- Eihän mulla ollut tarkoitusta mennä koko Sindbad-projektiin mukaan. Mä olin Suomen sarjakuvaseuran piirtäjätallin hoitajana, ja mulle soitettiin, että nyt etsitään sarjakuvapiirtäjiä storyboard-artistiksi animaatioon. Levitin tietoa ja kävin itsekin työnäytteiden kanssa katsomassa. Vaikutti niin uskomattomalta, että joku tekisi Suomessa pitkää animaatiota. Piti mennä katsomaan, että onko ne taas liikkuvia paperinpaloja vai mitä...

- Sitten se olikin ihan oikea juttu: siellä oli amerikkalaisia ja iranilaisia paikalla ja oli selvää, ettei kyse ole mistään kellarissa piirtämisestä. Siitä se lähti. Mä lopetin kaikki muut hommat, jätin Jaken piirtämisen ja muut.

Murtosaaren lisäksi animaatioelokuvan esityöryhmään kuuluivat Petri Hiitunen, Kivi Larmola, Anssi Rauhala ja Anette Tuunanen. Rauhala ja Murtosaari lähtivät kuuden kuukauden sopimuksella elokuvaprojektin myötä Yhdysvaltoihin. Puolen vuoden kullutta Rauhala palasi, mutta Murtosaari jäi.

- Koko ajanhan se oli meillä tsoukkina, että tässähan päästään vielä Amerikkaan! Sitten kun se tilaisuus tuli, niin täytyihän siihen tarttua. Jo silloin lähtiessä oli taka-ajatukseksi se, että menen avaamaan ovia sarjakuvakustantamoihin.

Sindbadiin Jukka teki pääasiassa storyboard-eja, mutta jonkun verran myös luonnoksia hahmoista. Studion säännöllinen päivätyö ei kuitenkaan riittänyt, sillä Amerikkalaisessa Unelmassa riitti ovia kolkuteltaviksi. Kontaktien luominen oli aluksi vaikeaa, mutta Jukan mukaan tarvitaan sinnikkyyttä ja hiukan onneakin.

- Huomasin, että käytännössä oli yksinkertaisinta mennä suurimmille sarjakuvafestivaaleille San Diegoon, missä kaikki isot kustantamot olivat paikalla. Ensimmäisellä kerralla -89 näytin jotain töitäni kustantajille, mutta se oli ihan yhtä tyhjän kanssa. Menin uudestaan vuonna -90 ja otin valmiiksi sen asenteen, että nyt hankin töitä.

- Kävin läpi DC:stä ja Marvelista aikaen ison liudan kustantajia, mutta kaikki halusivat saada billsienkiewiczlä tai davemackeania; maalattu sarjakuva myi silloin hemmetin hyvin. Mulla ei ollut sellaisia näytteitä, vaan kansia, joita olin tehnyt esim. Jalavalle. Mun näytteet oli liian "peruskamaa". Siellä oli pit-

kät jonot alottelevia piirtäjiä työnhaussa ja monet sai saman palautteen.

Ankkalinnan portilla

- Kun joka paikasta sanottiin, että työnäytteeni ovat liian perinteistä tyyliä, niin ajattelin, että hyvä on: Disney on perinteinen. Disneyn toimittajat katsoivat mun kansion läpi ja totesivat, ettei niissä ole mitään ongelmia. Havaittiin vielä, että Frank Filmsin studio oli viiden minuutin kävelymatkan päässä Disneyn toimituksesta ja sovittiin heti tapaaminen seuraavaksi viikoksi.

Disney ei varmastikaan ensimmäisenä olisi tullut mieleen Murtosaaren luotantoon tutustuneille suomalaislukijoille; toimintasarjakuvan olisi voinut kuvitella olevan lähempänä hänen tyyliään. Taitelija itse toteaaakin, että jos hän saisi valita tehtäväkseen mitä tahansa, olisivat suosikkilistalla *Hard Boiled* ja *Badlands*.

Murtosaarella ei tietenkään ollut minkäänlaisia Disney-töitä valmiina, mutta ta-

paamiseen hän teki oman versionsa *Roger Rabbit* -lehden viidennen numeron kannasta. Samalla hän päätti kokeilla kepillä jäätä ja esittää kritiikkiä alkuperäiskannasta, jota piti epäonnistuneena.

- Ne haukkuivat tietysti mun näytteeni lyt-tyyn, koska se oli liian 50-lukulainen. Ne sanoivat että sorry vaan, mutta nyt eletään 90-lukua: me haluamme paljon toimintaa ja yksityiskohtia.

- Sovittiin, että teen näytteeksi valmiita töitä, periaatteessa painovalmiita kansia. Tein viikossa kolme kantta ja menin uudestaan. Ne ostivat kaikki kolme, joista yksi on julkaistu: Roger Rabbit nro 16, jonka tarina on tehty kansikuvan pohjalta. Kaksi muuta odottaa vielä.

Kolme kantta meni kaupaksi kertaheitolla, ja yhteen tehtiin vielä käsikirjoituskin Murtosaaren idean pohjalta. Jatko lähti rullamaan kuin itsestään. Aluksi Jukka sai kansiluonnoksia puhtaaksi piirrettäväksi tai tussattavaksi, sitten pelkästään aiheen tai luonnoksen tarinasta. "Omat" kannet hän pyrki tekemään alusta loppuun itse, mutta aina se

MURTOSAARI: 90

Yksi työnäytteistä, jotka Disney osti.

Persianlahden sodan aikana kotirintamalla sota tunteita nostattanut yllättäen läheisellä Ivo Jona -vaikutteisella kannelta.

ei onnistunut.

Ongelma oli siinä että päätoimittajan ex-vaimo oli päävärittäjä... Se ei kyllä pystynyt lukemaan mun grafiikkaani, joten se väritti ne joskus aika surkeasti. Aloin tunkea itseäni siihen väliin ja välillä sainkin värittää itse. Ei ollut mitenkään helppoa olla kolmantena pyöränä.

Ulkopuolisten kansitaiteilijoiden käyttö ei Disneyllä ollut mitenkään poikkeuksellista. Jukan mukaan suurin osa piirtäjistä oli freelanceita, talon sisällä oli toimittajien ja kirjoittajien lisäksi vain pari värittäjää ja piirtäjää, jotka laitoivat kannet painokuntoon.

Ensimmäiset kannet Jukka kauppassi syyskuussa -90 ja sopimuksen Disneyn kanssa hän allekirjoitti lokakuun alussa. Kaiken kaikkiaan kansia syntyi vuoden aikana yli 50, joista tähän mennessä on julkaistu lähes 40.

Tahti oli suunnilleen kansi viikossa. Yleensä kannen tekemiseen meni pari päivää, mutta se riippui tietysti siitä, mitä teki. Disneyllä oli esimerkiksi sellainen piirtäjä kun Jim Mitchell, joka teki hyviä piirroksia, muttei osannut tussata. Ne löi niitä mulle aika usein ja pyysivät tussamaan seuraavaksi päiväksi.

Jenkit ei ymmärtäneet sitä, että mä tein öisin tai viikonloppuisin; niiden mielestä 8 tuntia päivässä on ihan tarpeeksi. Studiolla oli meksikolaispiirtäjä, joka myös teki omalla ajallaan töitä muualle. Meitä pidettiin ihan taukkeina. Disneyllä taas ihmeteltiin sitä, että mä tein alusta loppuun itse, ettei ollut erillistä luonnostelijaa, tussaajaa tai värittäjää käytössä.

Täysin alusta loppuun Jukka ei kansia saanut kuitenkaan tehdä: sääntöjen mukaan

joku elementti täytyy olla talon sisältä lähtöisin.

- Yksi osa kannesta piti olla omien taitteiden joiden tekemää. Muuten se ei olisi ollut "Disney-kansi", vaan olisin voinut tulla sanoamaan, että se on MUN originaalini. Roger Rabbit -kannet sain joskus tehdä ihan ideasta väritykseen asti, mutta ne eivät olleetkaan kokonaan Disney-tuotteita.

- Vasta nyt kun mä olin jo lähdössä mä aloin päästä sisälle näihin Disney-hahmoihin. Mähän aloitin ihan kylmitään, enhän mä ollut aikaisemmin tehnyt muuta kun Anka-sarjoksen, joka julkaistiin Meidän Iltiksessä vuonna -80 (Terveisiä muuten Kytöhongalle!) ja sellaisen sivun, joka oli näytteillä Good Fellows -liikkeessä joskus 80-luvun puolivälissä...

Vaatii aikamoista rohkeutta piirtäjältä tehdä sopimus yhtiön kanssa, vaikei ole vielä aavistustakaan siitä, saako maailmankuulut hahmot elämään ja toimimaan. Murtosaari itse toteaa vain omaksuneensa amerikkalaisen asenteen.

- Siellä oli sellaisia tikku-ukon piirtäjiä, jotka sanoivat pystyvänsä mihin vaan. Miksen minäkin sitten? Maassa maan tavalla. Sitä itseluottamusta mä jenkeissä ihailenkin.

Disney-sarjakuvalehtien kansille oli selkeät säännöt, joiden mukaan niitä toteutettiin. 90-luvun linjaan kuuluivat runsaat yksityiskohdat ja vauhti. Jukka sanoo tynesti olleensa vain yksi tuhannesta piirtäjästä, osa liukuhinnaa. Jos aikaa olisi ollut enemmän, hän olisi opetellut Barks-tyyppistä viivankäyttöä ja taistellut pelkistetyimmän ilmeen puolesta.

- Ainoa kaveri, joka sai tehdä selkeitä, 50-lukulaisia kansia oli Bill van Horn, kanadalaispiirtäjä, joka teki Disney-kamaa kokopäivätoimisesti. Se oli hyvä heppu. Siellä oli yksi ainoa toimittaja, joka päästi vanhanaikaiset, pelkistetyt kannet julkaistavaksi asti. Muut halusivat toimintaa: kansia oli tekemässä pari DC-piirtäjäkin, jotka tekivät todella Marvel-tyyppisiä kuvia.

MURTOAARI HIKOILEE DISNEY-KANSIEN KANSSA KALIFORNIAN HELTEESSÄ!

Unelma saa odottaa

Alunperin Jukalle tarjottiin Disneyltä sarjakuvapiirtäjän paikkaa, mutta siihen ei aika riittänyt. Vaikka sarjakuva kiinnosti enemmän kuin animaatio, pysyi Jukka Frank Filmsin leivissä koko ajan. Paikkaa tarjottiin myös Disneyn Consumer production -osastolla; se olisi ollut kaikkea mahdollista mehutökin suunnittelusta toisten töiden korjaamiseen. Se olisi Jukan mielestä ollut jo liian kaukana sarjakuvasta. Suurin unelma kuitenkin oli Disney-sarjakuvan piirtäminen. Ajanpuutteen takia toteuttaminen siirtyi, mutta ovet ovat yhä auki.

- Mulla on kaksi suunnitelmaa Anka-sarjakuviin, jotka ilmeisesti teen täällä Suomessa joskus... Niitä voisi sitten tarjota Tanskaan tai Hollantiin. Riippuu siitä, mikä tanskalaisen politiikka nykyisin on, niillähän on Disneyn pohjoismaiset oikeudet. Aikaisemmin ne ovat kääntäneet pois monia ruotsalaispiirtäjiä. Mutta enhän mä siitä mitään uraa ole koskaan suunnitellut, halusin vain kokeilla suuressa yhtiössä työskentelyä. Disney oli samanlainen liukuhinnamankeli kuin DC tai Marvel, joten en enää niihin yrittänytäkään.

Suurkustantamon sisään ujutautuminen kävi paljon helpommin kuin Murtosaari olisi odottanut: hän oli varautunut tekemään runsaasti näytteitä ja taistelemaan työtilaisuuksista. Kun onnistumiselle kansille kuitenkin näytettiin vihreää valoa, oli tie eteenpäin suora ja sileä.

- Se kävi helposti, mutta mulla olikin erinomainen ajoitus: lehtien julkaiseminen oli aloitettu huhtikuussa -90, eikä syksyllä ollut vielä vakituista piirtäjäporukkaa kasassa. Sain tehdä kansia juuri parhaan ajan - mun lähtiessä ne olivat panemassa koko tuotantolinjaa sileäksi.

Poislähdön kanssa Murtosaaren tuuri ei jatkunut: viisumi umpeutui sunnuntaina ja maanantaina toimituksessa olisi vierailut itse Carl Barks.

Roger Rabbit -lehden No. 12 kansikuvan idealuonnos, jossa Jessican rinnat korostuvat liikaa.

Sensuuri

Kaikki Jukka Murtosaaren ideat ja luonnokset eivät sulkeaan menneet sellaisinaan läpi: suurella yhtiöllä on oma tiukka sensuuriinsa.

- Paras juttu liittyy Jessican rintoihin. Tein yhden version, jossa Jessica on kuvattuna sammakkoperspektiivistä ja rinnat korostui liikaa. Se luonnos piti muuttua toiseksi, ja uusi luonnos oli okei. Puhtaaksi piirrettyinä Jessican rinnat oli kuitenkin toimittajan mielestä liian isot. Lopullisesta versiosta päätoimittaja sanoi, että rinnat on liian pienet, tee isommat.

- Samassa kannessa jouduin sensuroimaan miestä, joka oli sitomassa Jessicaa. Mies nojasi kiveen jalka pystyssä, ja se oli liian vihjailevaa... Sitä kannetta kutsuttiin siellä ihan julkisesti "bondage-kanneksi"!

- Roger Rabbit -kannet tarkistettiin ensin Disneyllä ja sitten Amblin Entertainmentilla; mikä meni Disneyllä läpi, ei välttämättä ihastuttanut Amblinia. Yksi mun kansista juuttui Amblinin sensuuriin. Siinä oli tulevaisuuden kuvitelma lihavasta Jessicasta ihan tarinan mukaan, mutta se täytyi tehdä uusiksi. Lihava Jessica ei mennyt kartena läpi.

- Roger-kansien kanssa oli eniten ongelmia, muihin joutui vaan lisäämään varjoja tai muuta helppoa. Mutta Disney-kansissa ei saa yleensä olla aseita ja mulla oli yksi kansi, joka oli täynnä aseita. Yhden tykinputken jouduin poistamaan Persianlahden sodan takia, kaikki muut aseet saivat olla. Käsittämättömän päätös. Mä tei siitä tykistä moukarin ja se oli ihan okei.

- Kuulin, että Disney lopetti kaikkien Lähi-itä -seikkailujen julkaisemisen, koska ne eivät halunneet ottaa kantaa sotaan. Yle-

Ennen lähdön version puhtaaksi piirrettyä siitä piti kuitenkin vielä suurentaa -nyt gangsterin jalka oli kuitenkin liian vihjaileva.

sähän Disneyllä Musta Pekka on joku paha sheikki... Sota-aika oli melko kiinnostavaa, koska se vaikutti kaikkeen työhön ja siihen mitä sai julkaista.

Oma albumi

Murtosaari sai kaiken aikaa myös tarjouksia muilta animaatiostudioilta ja työt Disneyllä olisivat jatkuneet. Hän piti kuitenkin parhaana lopettaa, ja työviisumin ajan umpeutumisen oli sopivin tekosyy. Nyt on aikaa suunnitella omaa albumia, joka on pyörinyt mielessä jo kahdeksan vuotta.

- Se tulee olemaan erittäin kaupallinen ja suunnattu suoraan isoille markkinoille. Mä olen asettanut rimani niin korkealle, että mä menen siitä, mistä pääsee ulkomaille. Jos sitä ei julkaista Suomessa niin se ei ole mun tappioni. Mullan aika selkeet suunnitelmat sen markkinointiin ja kustantamiseen jo. Toivottavasti mä vaan pystyn siihen kehittämään ihan oman tyylini. Vaikka arvostan Sienkiewiczziä ja muita, en lähde sen tyyppiselle maalauslinjalle, koska se ei sitten olisi mun juttuni.

Yhdysvalloissa Murtosaari torjui suuren yhtiön ja animaatiostudioiden tarjoukset. Suomessa sellaisia töitä ei ole tarjolla. Eikö albumia olisi voinut piirtää siellä?

- Siellä olisi ollut pakko olla työpaikka, eikä omalle albumille olisi jäänyt aikaa. Täällä voi tehdä pelkästään freelancer-hommia eri puolille ja albumia siinä sivussa. Ja onhan mulla ovet auki sinnepäin: on mahdollisuus tehdä kansia täältä käsin ja uusiakin aloitteita mm. lastenkirjojen kuvittamisesta vetämässä. Täytyy kokeilla ja kattoo. Se on elämän suola.

Ja lopullinen kansikuva on tämän näköinen.

Jukka Murtosaaren tekemät Disney-kannet

- (P) ainoastaan puhtaaksi piirretty
- * julkaistu 8.11.91 mennessä
- Walt Disney's Comics and Stories: 563(P)*, 569, 570(P)
- Donald Duck Adventures: 12*, 14*, 16*, 22
- Uncle Scrooge: 251*, 254*, 255*, 256(P)*, 257(P)*, 260(P)*, 261(P)* (Roope setä 12B/91), 264
- Ducktales: 10*, 11*, 15(P)*, 16(P)*, 18(P)*, 19(P), 20(P), 21(P)
- Cooly Adventures: 11*, 12*, 13*
- Mickey Mouse: Disney album 9
- Junior Woodchucks: 1*, 2*, 3*, 4*
- Roger Rabbit: 12*, 13*, 14*, 15*, 16*, 18*, 19
- Roger Rabbit's Toontown: 1*, 2*, 3*, 4*, 5*, 6, 7
- Chip'n'Dale Rescue Rangers: 20
- Summer Fur: 1*
- Colossal Comics Collection: 1*, 2
- Cartoon Tales: Beauty and the Beast (P), 101 Dalmatians (P), Little Mermaid (P), Talespin (P)

Disney-mainokset

- Breaking New Ground, 1s.
- (Disneyn sarjakuvalehdissä)
- Disney Adventures, 2s.
- (Comics Buyer's Guide No.921, July 12, 1991)